

Výchova

(seminární práce)

Vypracovaly:

Zuzana Čučková

Klára Konečná

Ivona Pešicová

VÝCHOVA

(seminární práce)

1. Pojem výchovy – definice pojmu
2. Význam výchovy
3. Pojetí výchovy – rozdílné názory
4. Dědičnost
  - a) biologická podmíněnost
  - b) prostředí
5. Hlavní rysy
6. Formy výchovy
7. Výchovné prostředky
8. Činitelé výchovy
  - a) pedagog
  - b) jedinec
9. Složky výchovy
10. Výchovné cíle

1. Pojem výchovy

Jednou z mnoha lidských činností je i ta, která se označuje jako výchova. Čím se liší od jiných činností? Především účelem, který jednající člověk sleduje. Svým jednáním chce dosáhnout něčeho určitého: chce konkrétním způsobem ovlivnit chování jednoho nebo více lidí. Výchovné jednání je tedy zaměřeno na lidi, s nimiž žijeme, je mezilidskou či sociální aktivitou. Člověka, který vychovává, nazýváme „vychovatel“, a člověka, který je vychováván, nazýváme „edukant“.

2. Význam výchovy

Výchova se snaží především připravit jedince pro základní sociální role. Rozvíjí ho jako občana, který je tvůrcem a rozmnožovatelem společenských hodnot materiálních i duchovních, připravuje ho pro úspěšný výkon povolání, rozvíjí ho pro úlohu partnerskou a rodičovskou, vychovává ho jako tvůrce a ochránce životního prostředí a nezapomíná ani na jeho přípravu pro volný čas. Tento aspekt novodobé výchovy nebývá vždy plně chápán a doceňován.

3. Pojetí výchovy

Podle zastánců empirické vědy o výchově nemá historické zkoumání v tomto oboru jiný účel, než v ostatních sociálních a kulturních vědách. Zhodnocení veškerého historického materiálu z hlediska vědy o výchově se pokládá za nezbytné, aby byl získán co nejširší zkušenostní podklad pro teorii. Podstatné je to, že empirická věda o výchově se i ve své historiografické části omezuje na zjištění faktů a na jejich interpretaci a explanaci. Naproti tomu stoupenci normativní pedagogiky zastávají názor, že historické zkoumání ve vědě o výchově má sloužit praktickému účelu. Výkladem či interpretací objektivních projevů psychiky z minulosti se mají získat a ospravedlnit normy pro současné výchovné a politické jednání.

4. Dědičnost

a) biologická podmíněnost

Výchozí determinantou rozvoje jedince je podmíněnost biologická daná specifičností genetické výbavy daného organismu. Toto genetické východisko (promítající se do fyzických rysů, typu nervové soustavy, vloh atd.) je předmětem zájmu antropologie, lékařských věd i některých dalších oborů, které se snaží na základě postupně odhalovaných genetických zákonitostí utvářet optimální

podmínky pro to, aby již na samém počátku života nedocházelo pokud možno k nežádoucím genetickým deformacím nového jedince.

b) prostředí

V průběhu života působí pak na rozvoj jedince dva základní vlivy – výchova a prostředí. Na jedné straně jde o vliv materiálního a sociálního prostředí, které modifikuje, akceleruje anebo retarduje vývojový proces. Vztah jedince a prostředí je vztahem vzájemného působení, při kterém prostředí formuje jedince, ten pak své prostředí postupně poznává a mění a sám se opět proměňuje vlivem toho nového, lidskými zásahy změněného prostředí.

5. Hlavní rysy

Výchova je permanentní, univerzální a mnohostranně orientovaná. Základním rysem je permanentní charakter. Akcelerace společenského vývoje, prudké a nebývalé proměny v oblasti vědy a techniky, v oblasti ekonomické i v oblasti kulturní, to vše stále více vyžaduje celoživotní rozvíjení osobnosti ve shodě s proměnami životního způsobu, aby jedinec byl schopen v nových podmínkách úsořně jednat a plnit své základní sociální role. Permanentní výchova ovšem předpokládá propojit obě základní formy výchovy, tj. výchovu druhým jedincem a sebevýchovu. Moderní výchova je výchova univerzální. Není záležitostí jen určité skupiny, určité instituce nebo určitého oboru, ale dotýká se každého – ať chce či nechce – v prakticky každé životní situaci. Typickým znakem současné výchovy je její mnohostranná orientace.

6. Formy výchovy

- a) školní výchova – nejednoznačný, ale nejvíce používaný termín... vyučování, mimovyučovací školní aktivity, vliv školního prostředí
- b) mimoškolní výchova – síť společenských, kulturních organizací, média
- c) rodinná výchova – veřejné mínění, obsah rodinného života, prostor pro vlasteneckou výchovu, získání pracovních návyků, morálních kvalit
- d) sebevýchova – sebezvědomování

7. Výchovné prostředky

Výchova a vzdělání se uskutečňují za využití rozmanitých výchovných prostředků, jako je hromadné nebo individuální vyučování, působení pedagogicky adaptovaného prostředí, vliv hromadných sdělovacích prostředků, práce, hry uměleckých podnětů, tělovýchovných činností i skupiny, ve které je jedinec začleněn.

8. Činitelé výchovy

a) pedagog

Pedagog je v celém výchovně–vzdělávacím procesu činitelem, který nese společenskou odpovědnost za jeho účinnost a úspěšnost. Je jeho iniciátorem i organizátorem, koncipuje obsah, rozhoduje o nasazení vhodných prostředků, vyhodnocuje dosahované výsledky a vhodně modifikuje výchovný proces ve shodě s individuálními zvláštnostmi vychovávaných jedinců.

b) jedinec

Předpoklady pro úspěšnou výchovu jsou fyzické a psychické. Požadavky na fyzické předpoklady se značně různí podle oblastí výchovy. Zvláštní pozornost bývá při výchově věnována psychickým předpokladům, především schopnostem a nadáním pro určitou činnost.

9. Složky výchovy

– vycházejí z tradičního pojetí, ale jsou víc rozvinuty do různých oblastí
výchova světonázorová – vých. náboženská, filozofická
rozumová – jazyková, vědecká, ekologická
pracovní – technická, právní, ekonomická
mravní – právní, politická, mravní, multikulturní
estetická – kulturní, umělecká
tělesná – pohybová, zdravotní

10. Výchovné cíle

Základní alternativu v zaměření pedagogické práce tvoří cíle individuální a sociální. Pojmeme individuální výchovný cíl rozumí pedagogika takové zaměření výchovy, které usiluje především o osobní rozvoj jedince, o jeho prospěch a uplatnění. Tato orientace je příznačná hlavně pro reformní pedagogiku 20.století. Sociálním cílem rozumíme naopak takové zaměření v přípravě jedince, které má zajistit, aby se svým působením stal co nejpropěšnější společností, aby by schopen i ochoten uvědoměle, kvalifikovaně a odpovědně plnit své sociální role.

POUŽITÁ LITERATURA:

V. Jůva at al., Základy pedagogiky, Paido 2001

B. Kraus, V. Poláčková et al., Člověk – prostředí – výchova, Paido 2001

W. Brezinka, Východiska k poznání výchovy, L. Marek 2001